

АНДРІЙ ЧИРВА

(Суми)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Представлено основні підходи до інтернаціоналізації вищої освіти Канади: політичний, маркетинговий, програмний. Проаналізовано нормативно-правову базу інтернаціоналізації вищої освіти Канади та встановлено етапи розвитку національної політики. Охарактеризовано діяльність суб'єктів інтернаціоналізації вищої освіти на національному рівні.

Ключові слова: *інтернаціоналізація вищої освіти, підходи до інтернаціоналізації, етапи розвитку.*

Основною ознакою розвитку вищої освіти в епоху глобалізації вважають інтернаціоналізацію. Явище *інтернаціоналізації вищої освіти* (ІВО) набуло стрімкого поширення в розвинених країнах, зокрема в Канаді. ВНЗ країни розглядають цей феномен як умову та гарантію існування і розвитку. Вивчення позитивного теоретичного та практичного досвіду інтернаціоналізації, накопиченого в Канаді, дозволить підвищити рівень готовності вітчизняної системи вищої освіти до зростаючих вимог сучасного глобалізованого суспільства щодо надання вищої освіти міжнародного виміру та рівень розвитку полікультурних компетентностей випускників вітчизняних ВНЗ і адаптувати їх до роботи в умовах полікультурного середовища.

Активізація ІВО в країні та висока результативність цього процесу пояснюють посилення наукового інтересу до проблеми нормативного врегулювання інтернаціоналізації канадської вищої освіти. Інтернаціоналізацію як напрям розвитку та модернізації вищої освіти Канади вивчали вітчизняні дослідники (О. Листопад, Н. Микитенко, В. Павлюк та ін.). М. Борисова розглядала інтернаціоналізацію як тенденцію університетської освіти Канади у контексті глобалізації. Більш детально проблему ІВО Канади висвітлено у працях канадських науковців, зокрема сутнісні ознаки і характеристики інтернаціоналізації (Ш. Бонд, Дж. Найт); національні й інституційні стратегії інтернаціоналізації (Й. Планте, Ф. Стінкемп); теоретичні і методичні підходи до інтернаціоналізації змісту освіти на інституційному рівні (Т. Веллі, Б. Мітчела, Т. Одгерс, Ю. Річардсон, С. Шурхольц-Лер та ін.). Формування національної політики інтернаціоналізації освіти Канади висвітлюють науковці К. Вертезі, М. Леннон, Дж. Маннінг, А. Френсіс та ін.

Аналіз наукових праць згаданих авторів дозволяє осмислити специфіку національної політики в досліджуваній сфері, окреслити її пріоритетні напрями, а також дає підстави стверджувати, що цілісного дослідження підходів до ІВО Канади здійснено не було.

Мета статті – визначення основних підходів до ІВО Канади на національному рівні для їх подальшого застосування в Україні.

Відповідно до обраної мети сформульовано такі завдання:

1. Встановити етапи розвитку національної політики ІВО Канади на основі нормативно-правових документів.

2. Охарактеризувати основні напрямки діяльності суб'єктів інтернаціоналізації вищої освіти Канади.

Вивчення інформації, поданої на офіційних урядових сайтах Канади, дає нам підстави стверджувати, що фактично всі провінції задіяні у процесі інтернаціоналізації. Окремі з них ведуть скоординовану діяльність у напрямку ІВО у навчальних закладах на своїй території. Формування національної політики ІВО Канади відбувається згідно з політичним, маркетинговим, програмним підходами. Активну участь у визначенні національних освітніх пріоритетів беруть федеральний та провінційні уряди, урядові підрозділи, Рада міністрів освіти Канади, неурядові громадські організації.

Аналіз нормативно-правової бази Канади, наукових розвідок канадських учених, діяльності національних громадських організацій з питань інтернаціоналізації освіти дозволив встановити етапи розвитку інтернаціоналізації вищої освіти в університетах Канади.

Установчий етап (1995-2000 рр.) характеризується визнанням інтернаціоналізації пріоритетним завданням національної освітньої політики країни, що було підтверджено в ході оприлюднення урядом зовнішньої політики Канади (1995) [6], і задекларованою у «Положенні про міжнародну політику Канади» й «Угодою між Європейською спільнотою і Канадою», які врегульовують програму співробітництва в галузі вищої освіти (1995) [3]. Пріоритетність інтернаціоналізаційних перетворень системи вищої освіти затверджено законом «Про вищу освіту» (2000) [13].

Стратегічний етап (2001-2008 рр.) було започатковано Звітом Ради міністрів освіти Канади (2001) про курикулярні реформи в провінціях і територіях на 46 сесії Міжнародної освітньої конференції в Женеві «Зміст і стратегії навчання для суспільного життя у XXI ст.» [8]. Протягом цього етапу відбулося розроблення федеральної програми ІВО, затвердженої «Положенням про міжнародну політику Канади» (2005) [7] та «Положенням про канадські університети та Болонський процес» (2008) [4]. Визначальною характеристикою етапу є значне розширення територіальних меж досліджуваного процесу, активізація участі урядів провінцій у формуванні регіональних програм інтернаціоналізації («Програма розвитку вищої освіти Онтаріо» (2005) [12], Декларація Вищої Ради освіти Квебеку «Інтернаціоналізація: Підтримка динамізму університетів Квебеку» (2005) [10], «Бізнес-план Міністерства вищої освіти провінції Альберта» (2007) [2] та ін.). У програмних документах унормовано основні напрями розвитку ВО в контексті інтернаціоналізації, наголошено на необхідності розвитку системи інституційної підтримки.

Комплексний етап (2008-2011 рр.) відзначається активізацією ІВО на всіх рівнях (національному, провінційному, інституційному), упровадженням міжнародного виміру в усі напрями діяльності університетів. Уперше запроваджено курикулярні інституційні стратегії ІВО. Протягом етапу було поновлено угоди про співробітництво в галузі вищої освіти з Європейським Союзом до 2011 р.) [3], прийнято положення «Презентація освіти Канади у світі, презентація світу Канаді: Маркетинговий план розвитку міжнародної освіти провінцій і територій» (2011) [9], розроблено «План дій Канадського консорціуму з маркетингу міжнародної освіти» (2011) [1], в яких затверджено курс на посилення інтернаціоналізаційних змін в освіті. Урядами більшості провінцій розроблено або поновлено стратегії розвитку інтернаціоналізованої освіти («Стратегія міжнародної освіти провінції Манітоба на 2009-2013 рр.» (2008) [11], «Стратегія міжнародної освіти Британської Колумбії» [5]. Прийняття «Порядку отримання дозволу на працевлаштування для іно-

земних студентів-випускників навчальних закладів країни» (2008) посилило інтернаціоналізаційні процеси в країні та привабливість канадської вищої освіти на міжнародному ринку освітніх послуг. Протягом етапу розроблено ряд спеціальних програм ІВО, наприклад, курикулярні програми академічної мобільності тощо.

Аналіз законодавчих актів федерального уряду в сфері інтернаціоналізації освіти засвідчив, що участь уряду Канади в ІВО має рекомендаційно-координаційний характер, безпосереднє регулювання політики інтернаціоналізації здійснюється урядами провінцій, найактивнішими з яких є уряди провінцій Онтаріо, Британської Колумбії, Манітоби, Альберти. Констатовано, що адміністрування, науковий супровід та фінансування національних програм ІВО здійснює низка національних громадських організацій культурно-освітнього спрямування: Мережа освітніх центрів Канади, Канадське агентство міжнародного розвитку, Канадське бюро міжнародної освіти, Асоціація університетів і коледжів Канади та ін.

Асоціація університетів і коледжів Канади здійснює видання інформаційних матеріалів з питань інтернаціоналізації в канадських університетах, адмініструє більше 150 стипендіальних і дослідницьких програм, національних і зарубіжних агентств і приватних компаній, реалізує міжнародні освітні проекти. Позиціонування Канади на міжнародній арені як провайдера освітніх послуг світового класу покладено на Мережу освітніх центрів Канади. Проблемами і перспективами розвитку міжнародної освіти опікується Канадське бюро міжнародної освіти, яке проводить тренінгові, стипендіальні програми, організовує курси підвищення кваліфікації викладачів, співпрацює з освітніми установами, громадськими й урядовими організаціями Африки, Азії, Латинської Америки, країн СНД, Центральної і Східної Європи.

Національна програма інтернаціоналізації вищої освіти реалізується в межах маркетингового, політичного, програмного підходів. Безпосередні дії суб'єктів інтернаціоналізації в межах маркетингового підходу полягають в інвестуванні освітніх програм і проектів з метою отримання прибутку та посилення позиції країни на світовому ринку освітніх послуг, що в цілому забезпечує її конкурентоспроможність, подальше соціальне й економічне зростання. Наприклад, уряд Онтаріо проводить кампанію міжнародного маркетингу вищої освіти: керівництвом провінції було створено бренд навчання в Онтаріо на сайті, який представляє державні заклади вищої освіти під єдиним банером і подає важливу інформацію для потенційних міжнародних студентів; підтримує заклади на вербувальних ярмарках і міжнародних освітніх конференціях у різних куточках світу [12]. Відзначимо існування тісного зв'язку між маркетинговим і програмним підходами, оскільки більшість освітніх програм і проектів інтернаціоналізації освіти Канади спрямовано на зміцнення економічної прибутковості національної вищої освіти.

Зазначимо, що федеральний уряд Канади залишається найбільшим зовнішнім інвестором в університетські дослідження та розвиток оскільки більшість інвестицій виплачуються через гранти трьох урядових агентств: Раду з досліджень у сфері природничих наук та інженерії, Раду з досліджень у сфері соціальних та гуманітарних наук і Канадські інститути з досліджень у сфері здоров'я. Зокрема, федеральні інвестиції зробили Канаду більш конкурентоздатною в залученні наукової еліти інших країн до дослідницької діяльності. Так, у вересні 2008 р. уряд оголосив впровадження двох престижних дослідницьких і стипендіальних програм, а саме: Програму вдосконалення досліджень Канади і Стипендіальну програму для випускників канадських університетів, що свідчить про прагнення

уряду Канади протистояти проблемі витоку умів та спроби підвищити науковий потенціал країни.

Наприклад, у лютому 2007 р. Міністерство освіти Онтаріо з метою допомоги студентам покрити витрати на навчання, створило стипендіальну програму «Стипендіальні можливості міжнародної освіти Онтаріо», тобто програму-флагман стратегії інтернаціоналізації. У контексті представленої програми студенти будь-якого державного закладу можуть подавати заявки на стипендії розміром 2,500 доларів. Крім того, Міністерство освіти Онтаріо фінансує програми двостороннього обміну, зокрема «Онтаріо – Роне-Альпе», Франція; «Баден – Вюртемберг», Німеччина; «Магараштра – Гоа», Індія [12].

Варто відзначити, що ІВО Канади яскраво представлена двосторонніми освітніми програмами обміну, програмами міжнародних стипендій, ініціативами навчання канадців за кордоном, міжнародними молодіжними програмами, які підтримує Федеральний відділ міжнародних справ і міжнародної торгівлі; програмами міжнародної академічної мобільності в межах Північної Америки та Європи, які інвестує Департамент людських ресурсів та соціального розвитку Канади; програмами університетського партнерства, міжнародного стажування студентів, що підтримуються Канадським агентством міжнародного розвитку.

Специфічною ознакою національної політики ІВО Канади є її відповідність ідеї кваліфікованої міграції. Реалізація такої ідеї відбувається в рамках програмного та маркетингового підходів. Популяризація національної системи вищої освіти та підвищення її престижності на міжнародній арені здійснюється через видання довідкових й інформаційних матеріалів; проведення міжнародних конференцій і семінарів; створення електронних довідкових ресурсів і баз даних, які містять інформацію про міжнародні угоди, обміни студентами, аспірантами, науковцями; проекти міжнародного розвитку канадських університетів. Більшість проектів розроблені Канадським агентством міжнародного розвитку, Дослідницьким центром міжнародного розвитку і Банком розвитку.

Діяльність Бюро міжнародної освіти Канади спрямована на посилення інтелектуального потенціалу країни і передбачає стимулювання наукових та інших здобутків суб'єктів інтернаціоналізації, проведення конференцій, реалізацію інноваційних проектів із забезпечення якості інтернаціоналізованої освіти, розвитку студентських обмінів, програм міжнародної освіти, інтернаціоналізованих академічних програм тощо.

Яскравим прикладом реалізації ідеї кваліфікованої міграції є зміни, внесені урядом Канади до порядку отримання дозволу на працевлаштування для іноземних студентів-випускників вищих навчальних закладів країни (2008), згідно з яким іноземні студенти вперше можуть отримати відкритий дозвіл на працевлаштування без обмежень спеціальності і без вимоги офіційного запрошення роботодавців. Такий підхід оптимізує процеси залучення кваліфікованих спеціалістів і талановитої молоді з інших країн до виробничої, наукової, освітньої сфери Канади. Популярність такого підходу посилюється можливістю отримання громадянства Канади. Міграційні зміни популяризують освітні послуги Канади на міжнародній арені та сприяють посиленню її конкурентоспроможності в майбутньому.

Отже, розвиток національної політики інтернаціоналізації вищої освіти Канади відбувається в межах ідей кваліфікованої міграції, розвитку взаєморозуміння й отримання прибутку. Аналіз федеральних і провінційних ініціатив дозволяє нам стверджувати, що нормативно-правові засади інтернаціоналізації змісту освіти визначаються положеннями федеральної політики інтернаціоналізації, програ-

мами провінцій згідно зі стратегіями отримання прибутку, розвитку взаєморозуміння та кваліфікованої міграції й реалізуються суб'єктами інтернаціоналізації в межах політичного, програмного, маркетингового підходів. Основними напрямками діяльності суб'єктів інтернаціоналізації вищої освіти Канади є модернізація змісту вищої освіти в межах наповнення його міжнародним виміром, підвищення конкурентоздатності вищої освіти засобами інтернаціоналізаційних зусиль, маркетингу і популяризації вищої освіти на міжнародній арені. Інтернаціоналізаційні зусилля здійснюються через міжнародне співробітництво, програми обмінів та навчання за кордоном, освітні програми міжнародного навчання, інтернаціоналізацію навчальних планів.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у виявленні інноваційних стратегій інтернаціоналізації вищої освіти на всіх рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Action plan of Canadian Consortium for International Education Marketing (Canadian association of public schools – international, AUCC, Languages Canada, ACCC, CBIE) [electronic resource]. – URL : <http://caie-caei.org/wp-content/uploads/2011/07/CCIEMActionPlan.pdf>.
2. Advanced Education and Technology Business Plan 2008-11, Alberta [electronic resource]. – URL : www.advancededandtech.gov.ab.ca.
3. Agreement between the European Community and Canada establishing a cooperation programme in higher education and training [electronic resource]. – 1995 (2006). – URL : http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_canada/programme/documents/agreement_eu_canada.pdf.
4. AUCC Statement: Canadian universities and the Bologna process [electronic resource]. – 2008. – URL : http://www.aucc.ca/_pdf/english/statements/2008/bologna_process_06_20_e.pdf.
5. British Columbia's International Education Strategy 2012 [electronic resource]. – URL : <http://www.aved.gov.bc.ca/internationaleducation/forms/InternationalEducationStrategyWEB.PDF>.
6. Canada in the World [electronic resource] // Canadian Foreign Policy Review. – 1995. – URL : http://www.dfait-maeci.gc.ca/foreign_policy/cnd-world/menu-en.asp.
7. Canada's International Policy Statement [electronic resource]. – 2005. – URL : <http://www.acdi-cida.gc.ca/ips-development>.
8. Council of Ministers of Education, Canada. Learning content and strategies for living together in the 21st century [electronic resource]. – 2001. – URL : <http://www.cmec.ca/publications/lists/publications/attachments/33/ice46-ca.en.pdf>.
9. Council of the Federation: An International Education Marketing Action Plan for Provinces and Territories. Bringing Education in Canada to the World, Bringing the World to Canada [electronic resource]. – 2011. – URL : www.councilofthefederation.ca/pdfs/COF_Bringing_Ed_to_Canada_Eng_final.pdf.
10. Internationalization: Supporting the dynamism of Quebec's universities (Conseil supérieur de l'éducation) [electronic resource]. – URL : <http://www.cse.gouv.qc.ca/fichiers/documents/publications/50-0449A.pdf>.
11. International Education Strategy of the Province of Manitoba 2009–2013 [electronic resource]. – URL : http://www.gov.mb.ca/ie/pdf/ie_strategy2009.pdf.
12. Ontario Budget 2005: Background: Reaching Higher: The Plan for Postsecondary Education, May 11, 2005 [electronic resource]. – URL : <http://www.fin.gov.on.ca/en/budget/ontariobudgets/2005/pdf/bke1.pdf>.
13. Post-Secondary Learning Act [electronic resource]. – Ontario, Edmonton : Queen's Printer, 2000. – URL : http://www.qp.gov.ab.ca/documents/Acts/P19P5.cfm?frm_isbn=0779734335&type=htm.

14. Steenkamp Ph. The Development of Ontario's Internationalization Strategy [electronic resource] / Ph. Steenkamp // Internationalization Policy and Strategy. Canadian e-Magazine of International Education. – September 2008. – Vol. 1, Issue 3. – URL : <http://emagined.apps01.yorku.ca/internationalization-policy-and-strategy/the-development-of-ontarios-internationalization-strategy>.

АНДРЕЙ ЧИРВА

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАНАДЫ НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Представлены основные подходы к интернационализации высшего образования Канады: политический, маркетинговый, программный. Сделан анализ нормативно-правовой базы интернационализации высшего образования Канады и установлены этапы развития национальной политики. Раскрыта деятельность субъектов интернационализации высшего образования на национальном уровне.

Ключевые слова: интернационализация высшего образования, подходы к интернационализации, этапы развития.

ANDRIY CHYRVA

CANADIAN HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION ON THE NATIONAL LEVEL

The basic approaches to higher education internationalization of Canada: political, marketing, program are presented. Analysis of the regulation base of Canadian higher education internationalization has been done and development stages of the national policy (*constituent, strategic, complex*) have been defined. The *constituent stage* (1995-2000) is characterized by acceptance of internationalization as a priority task of the national educational policy. During the *strategic stage* (2001-2008) elaboration of the federal internationalization program has been fulfilled. The *complex stage* (2008-2011) is defined by the activation of higher education internationalization at all levels (*national, province, institutional*), implementation of international dimension into all directions of university activity. The curricular institutional internationalization strategies have been set up for the first time. Activity of the subjects in higher education internationalization on the national level has been characterized. It is proved that direct regulation of internationalization policy is fulfilled by the province governments. Interconnection between marketing and program approaches has been outlined as most of educational internationalization programs and projects are aimed at economic income improvement of the national higher education. The idea of qualified migration is fulfilled within these approaches.

Keywords: *higher education internationalization, approaches to internationalization, development stages.*

Одержано 3.01.2013, рекомендовано до друку 15.02.2013.